

MRiRW/PSWPR 2023-2027/30(1)

**Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

**Wytoczne szczegółowe w zakresie wsparcia w formie instrumentów
finansowych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na
lata 2023–2027**

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Czesław Siekierski

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 18 marca 2024 r.

Podstawa prawna

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 412 i 1530).

Obowiązywanie wytycznych

Niniejsze wytyczne obowiązują od dnia 19 marca 2024 r.

Spis treści

I. Słownik pojęć.....	6
II. Wykaz skrótów	9
III. Informacje ogólne	10
IV. Kwalifikowalność	11
IV.1. Ogólne warunki kwalifikowalności	11
IV.2. Kwalifikowalność na poziomie ostatecznych odbiorców.....	12
IV.3. Kwalifikowalność na poziomie podmiotu wdrażającego IF	12
IV.4. Dokumentowanie wydatków	13
IV.5. Zasada faktycznego ponoszenia wydatków	13
V. Interwencja I.10.1.2.....	13
V.1. Ogólny zakres wsparcia	13
V.2. Ostateczny odbiorca pomocy	14
V.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)	15
V.4. Pomoc publiczna	15
V.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	16
VI. Interwencja I.10.6.2.....	17
VI.1. Ogólny zakres wsparcia	17
VI.2. Ostateczny odbiorca pomocy	18
Do uzyskania pomocy kwalifikuje się:.....	18
VI.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)	19
VI.4. Pomoc publiczna	19
VI.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	19
VII. Interwencja I.10.7.2.....	21
VII.1. Ogólny zakres wsparcia	21
VII.2. Ostateczny odbiorca pomocy	22
VII.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)	22
VII.4. Pomoc publiczna	22
VII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	23
VIII. Interwencja I.10.9.....	24
VIII.1. Ogólny zakres wsparcia	24
VIII.2. Ostateczny odbiorca pomocy	24
VIII.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)	25
VIII.4. Pomoc publiczna	25
VIII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	25
IX. Koszty niekwalifikowalne.....	27

X. Kwalifikowalność VAT	27
XI. Podwójne finansowanie	28
XII. Łączenie dotacji z instrumentem finansowym w jednym projekcie	28
XIII. Kontrola instrumentów finansowych.....	29
XIII.1. Kontrola realizowana przez Instytucję Zarządzającą	29
XIII.2. Kontrola realizowana przez ARIMR.....	29
XIV. Monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie realizacji i ewaluacji instrumentów finansowych PS WPR	31
XIV.1. Dane sprawozdawcze	31
XIV.2. Dane monitoringowe	31
XV. Obowiązki podmiotu wdrażającego IF w zakresie informacji i promocji	32
Załącznik – Wykaz rodzajów inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub zgodnych ze Strategią „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego	34

I. Słownik pojęć

bank kredytujący – bank udzielający kredytu, z którym beneficjent zawarł umowę o współpracy regulującą zasady udzielania gwarancji z FGR Plus oraz dotacji na spłatę odsetek od kredytów objętych gwarancją FGR Plus udzielanych przez bank ostatecznym odbiorcom (umowa operacyjna)

beneficjent – podmiot, o którym mowa w art. 3 pkt 13 lit. c rozporządzenia 2021/2115

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w PS WPR

dotacja na spłatę odsetek – dopłata do oprocentowania kredytu objętego gwarancją FGR Plus, udzielana na warunkach określonych w PS WPR oraz Strategii Inwestycyjnej z elementami Biznes Planu

duże przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 pkt 34 rozporządzenia 2022/2472

Fundusz Gwarancji Rolnych Plus (FGR Plus) – instrument finansowy w rozumieniu art. 2 pkt 16 rozporządzenia 2021/1060; FGR Plus to fundusz udzielający gwarancji spłaty kredytu oraz dotacji na spłatę odsetek przy spełnieniu określonych warunków dla sektora rolnego, tj. zarówno dla przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego, jak i dla producentów produkcji podstawowej (rolników) a także przedsiębiorców realizujących usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa

gospodarstwo – gospodarstwo, o którym mowa w art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2021/2115

instrumenty finansowe (IF) – instrumenty finansowe, o których mowa w art. 2 pkt 16 rozporządzenia 2021/1060

inwestycje materialne – inwestycje rzeczowe, np. zakup budynków, maszyn, urządzeń, środków transportu, gruntu, inwestycje odtworzeniowe, modernizacyjne

inwestycje niematerialne – wartości niematerialne i prawne, np. autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje, prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych, know-how

instytucja zarządzająca (IZ) – krajowa instytucja zarządzająca PS WPR, o której mowa w art. 123 rozporządzenia 2021/2115

kierujący gospodarstwem – osoba prowadzącą działalność rolniczą w gospodarstwie osobiście (podejmowanie decyzji), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponoszącą koszty i czerpiącą korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności

mikroprzedsiębiorca, mały lub średni przedsiębiorca (MŚP) – przedsiębiorca, o którym mowa w art. 2 pkt 52 rozporządzenia 2022/2472

młody rolnik – rolnik, który ma nie więcej niż 40 lat

operacja – projekt, umowa, działanie lub grupa projektów lub działań wybranych w ramach danego PS WPR, o których mowa w art. 3 pkt 4 lit. a rozporządzenia 2021/2115; w kontekście IF operacja oznacza łączne kwalifikowalne wydatki publiczne przyznane na rzecz danego instrumentu finansowego oraz późniejsze wsparcie finansowe świadczone z tego instrumentu finansowego na rzecz ostatecznych odbiorców, o których mowa w art. 3 pkt 4 lit. b rozporządzenia 2021/2115

opłata za zarządzanie – cena za świadczone usługi z tytułu zarządzania instrumentem finansowym, określona w umowie o finansowaniu między IZ a podmiotem wdrażającym fundusz powierniczy lub fundusz szczegółowy, o której mowa w art. 2 pkt 26 rozporządzenia 2021/1060

ostateczny odbiorca – osoba prawna lub fizyczna, która otrzymuje wsparcie z FGR Plus za pośrednictwem IF, o której mowa w art. 2 pkt 18 rozporządzenia 2021/1060

podmiot wdrażający IF – podmiot wdrażający IF, o którym mowa w art. 2 pkt 22 rozporządzenia 2021/1060; podmiotem wdrażającym IF jest BGK

pomoc de minimis – pomoc, o której mowa w przepisach rozporządzenia 2023/2831

pomoc publiczna – wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi, o której mowa w art. 107 ust. 1 TFUE

produkt nierolny – produkt niewymieniony w załączniku I do TFUE – (non-Annex)

produkt rolny – produkt wymieniony w załączniku I do TFUE – (Annex) – niebędący produktem rybołówstwa

przetwarzanie produktów rolnych – wszelkie czynności dokonywane na produktach rolnych, w wyniku których powstają produkty będące również produktami rolnymi, z wyjątkiem przeprowadzanych w gospodarstwie czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży, o których mowa w art. 2 pkt 45 rozporządzenia 2022/2472

przetwórcy sektora rolno-spożywczego – przedsiębiorstwa, które zajmują się przetwórstwem, wytwarzaniem, przechowywaniem, magazynowaniem lub sprzedażą produktów rolnych

rolnik – rolnik, o którym mowa w art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

strategia inwestycyjna – dokument przedstawiający działania przyczyniające się do realizacji celów PS WPR, za pośrednictwem instrumentu finansowego w formie gwarancji

wkład finansowy- wkład, o którym mowa w art. 58 rozporządzenia 2021/1060, przekazany do FGR Plus ze środków określonych w PS WPR

wprowadzanie do obrotu produktów rolnych – oznacza posiadanie lub wystawianie produktu w celu sprzedaży, oferowanie go na sprzedaż, dostawę lub każdy inny sposób wprowadzania produktu na rynek, z wyjątkiem jego pierwszej sprzedaży przez rolnika na rzecz podmiotów zajmujących się odsprzedażą lub przetwórstwem i czynności przygotowujących produkt do takiej pierwszej sprzedaży; sprzedaż produktów przez producenta produktów pierwotnych konsumentom końcowym uznaje się za wprowadzanie do obrotu produktów rolnych, jeśli następuje w odpowiednio wydzielonym do tego celu miejscu lub obiekcie, o których mowa w art. 2 pkt 35 rozporządzenia 2022/2472

wydatki kwalifikowalne – wydatki poniesione przez beneficjenta w związku z realizacją Umowy, według kategorii wskazanych w Strategii Inwestycyjnej z elementami Biznes Planu, zgodnie z zasadami określonymi w PS WPR, art. 68 rozporządzenia 2021/1060 oraz art. 80 rozporządzenia 2021/2115

Umowa – umowa o finansowaniu instrumentu finansowego w formie FGR Plus, zawarta pomiędzy IZ a podmiotem wdrażającym IF

umowa kredytowa – umowa zawarta pomiędzy ostatecznym odbiorcą a bankiem kredytującym, objęta gwarancją FGR Plus

II. Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

I.10.1.2 – interwencja Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (instrumenty finansowe) w ramach PS WPR

I.10.6.2 – interwencja Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – (instrumenty finansowe) w gospodarstwie w ramach PS WPR

I.10.7.2 – interwencja Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – poza gospodarstwem w ramach PS WPR

I.10.9 – interwencja Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (instrumenty finansowe) w ramach PS WPR

MOL – działalność marginalna, lokalna i ograniczona, o której mowa w § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

RHD – działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego, o której mowa w art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia

rozporządzenie 2021/1060 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

rozporządzenie 2021/2115 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego

Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013

rozporządzenie 2021/2116 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

rozporządzenie 2022/129 – rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/129 z dnia 21 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące rodzajów interwencji w odniesieniu do nasion oleistych, bawełny i produktów ubocznych produkcji wina na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 oraz dotyczące wymogów w zakresie informowania, upowszechniania i widoczności informacji związanych ze wsparciem unijnym i planami strategicznymi WPR

rozporządzenia 2022/2472 – rozporządzenie Komisji (UE) 2022/2472 z dnia 14 grudnia 2022 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

rozporządzenie 2023/2831 – rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

ustawa PS WPR – ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027

III. Informacje ogólne

1. Celem niniejszych wytycznych jest zapewnienie prawidłowego wdrażania IF w ramach PS WPR.
2. Niniejsze wytyczne określają:
 - 1) ramy wdrażania IF w ramach PS WPR oraz podstawowe obowiązki IZ, ARIMR oraz podmiotu wdrażającego IF, tj. BGK;
 - 2) warunki kwalifikowalności wydatków dla instrumentów finansowych ze środków PS WPR w ramach FGR Plus;
 - 3) ogólne ramy udzielania pomocy publicznej dla rolników na inwestycje w gospodarstwie, dla przetwórców sektora rolno-spożywczego oraz

przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa.

3. Na potrzeby niniejszych wytycznych jako kwalifikowalne koszty rozumie się katalog potencjalnych kosztów, które mogą się kwalifikować do objęcia wsparciem, natomiast jako wydatki kwalifikowalne rozumie się katalog wydatków poniesionych (zapłaconych) przez ostatecznego odbiorcę wsparcia podczas realizacji wspieranej operacji.

IV. Kwalifikowalność

IV.1. Ogólne warunki kwalifikowalności

1. Wydatki kwalifikowalne, o których mowa art. 80 ust. 5 rozporządzenia 2021/2115 oraz art. 68 ust. 1 rozporządzenia 2021/1060, w ramach FGR Plus, odpowiadają:
 - 1) zasobom zaangażowanym w ramach umów gwarancyjnych, zaległych lub takich, których termin zapadalności już upłynął, w celu pokrycia ewentualnych strat, wynikających z żądania wypłaty środków z gwarancji, obliczonych na podstawie współczynnika mnożnikowego ustanowionego na potrzeby potwierdzonych gwarancją kredytów, wypłaconych na rzecz ostatecznych odbiorców;
 - 2) płatnościom na rzecz ostatecznych odbiorców, w przypadku gdy IF łączone są z innymi wkładami UE w ramach pojedynczej operacji;
 - 3) płatnościom z tytułu opłat za zarządzanie i zwrotom kosztów zarządzania poniesionych przez podmiot wdrażający IF.
2. Realizacja FGR Plus kończy się wraz z końcem okresu kwalifikowalności wydatków, o którym mowa w art. 86 ust. 4 rozporządzenia 2021/2115.
3. Wydatki kwalifikowalne w ramach wsparcia ostatecznych odbiorców, o których mowa w art. 58. ust. 2 rozporządzenia 2021/1060, obejmują jedynie te elementy operacji na poziomie ostatecznych odbiorców, które w dniu podjęcia decyzji inwestycyjnej nie zostały fizycznie ukończone lub w pełni wdrożone.
4. Wydatki kwalifikują się do objęcia kredytem z gwarancją FGR Plus z datą następującą po dacie złożenia wniosku o udzielenie gwarancji. Wydatki takie nie mogą być wcześniej opłacone, a faktura lub inny równoważny dokument musi być wystawiony po dacie złożenia wniosku o udzielenie gwarancji.

5. Na potrzeby niniejszych wytycznych przez podjęcie decyzji inwestycyjnej rozumie się dzień złożenia wniosku o udzielenie gwarancji.
6. IF nie mogą być wykorzystywane do refinansowania istniejących umów kredytowych/pożyczkowych/leasingowych, lecz powinny wspierać wszelkiego rodzaju nowe inwestycje zgodne z celami PS WPR.
7. Wsparcie w formie IF udzielone może być jedynie w przypadku inwestycji, co do których oczekuje się, że będą finansowo opłacalne, będą generować dochód lub przynosić oszczędności.
8. Zasada trwałości nie ma zastosowania do operacji polegających na wdrażaniu IF, w tym operacji, w ramach których łączy się IF i dotację na zasadach określonych w art. 58 ust. 5 rozporządzenia 2021/1060 – zarówno w części, w której wsparcie zostało udzielone w formie IF, jak i w części, w której wsparcie zostało udzielone w formie dotacji.

IV.2. Kwalifikowalność na poziomie ostatecznych odbiorców

1. W przypadku kredytów inwestycyjnych z gwarancją FGR Plus wydatek jest kwalifikowalny, jeżeli:
 - 1) spełnia warunki określone w PS WPR, w tym jest zgodny z celami interwencji przewidujących wykorzystanie IF;
 - 2) służy do realizacji celów projektu i został poniesiony w związku z realizacją projektu;
 - 3) jest zgodny z niniejszymi wytycznymi i został określony w umowie kredytowej;
 - 4) został faktycznie poniesiony we wskazanym okresie kwalifikowalności określonym w PS WPR, tj. po złożeniu wniosku o udzielenie gwarancji;
 - 5) dotyczy katalogu kosztów przewidzianych w rozdziałach V–VIII.
2. Katalog wydatków niekwalifikowalnych określony został w rozdziale IX.

IV.3. Kwalifikowalność na poziomie podmiotu wdrażającego IF

1. Do wydatków kwalifikowalnych zalicza się opłaty za zarządzanie dla podmiotu wdrażającego IF.
2. Opłaty, o których mowa w ust. 1, oparte są na wynikach i nie mogą przekroczyć limitów określonych w art. 68 ust. 4 rozporządzenia 2021/1060.
3. W przypadku, gdy w ramach jednej operacji łączy się wsparcie udzielane w formie gwarancji i w formie dotacji, opłata za zarządzanie dotyczy obu form wsparcia.

IV.4. Dokumentowanie wydatków

Dla potrzeb dokumentowania kwalifikowalności wydatków stosowane są w szczególności:

- 1) ewidencja przepływów finansowych w ramach IF na każdym poziomie, do poziomu ostatecznych odbiorców, zaś w przypadku gwarancji – dowód, że kredyty zostały wypłacone;
- 2) umowy kredytowe;
- 3) sprawozdania od podmiotu wdrażającego instrumenty finansowe;
- 4) formularze wniosków o płatność, przedłożone przez beneficjenta (podmiot wdrażający IF) wraz z dokumentami potwierdzającymi poniesione koszty;
- 5) dokumentowanie wydatków odbiorców ostatecznych odbywa się w oparciu o gromadzone przez nich faktury lub inne dokumenty księgowo o równoważnej wartości dowodowej.

IV.5. Zasada faktycznego ponoszenia wydatków

1. Pod pojęciem wydatku faktycznie poniesionego należy rozumieć wydatek poniesiony w znaczeniu kasowym, tj. rozchód środków pieniężnych z kasy lub rachunku płatniczego (obciążenie rachunku płatniczego odbiorcy ostatecznego).
2. Za datę poniesienia wydatku przyjmuje się w przypadku wydatków pieniężnych:
 - 1) dokonanych przelewem lub kartą płatniczą – datę obciążenia rachunku płatniczego;
 - 2) dokonanych kartą kredytową lub podobnym instrumentem płatniczym o odroczonej płatności – datę transakcji skutkującej obciążeniem rachunku karty kredytowej lub podobnego instrumentu;
 - 3) dokonanych gotówką – datę faktycznego dokonania płatności.

V. Interwencja I.10.1.2

V.1. Ogólny zakres wsparcia

1. W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

2. Operacje mogą dotyczyć wytwarzania produktów rolnych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.
3. W ramach I.10.1.2 mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy funkcjonowania gospodarstwa i jego zorientowania na rynek.
4. Do wsparcia w zakresie podstawowej produkcji rolnej kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy, zgodnie z art. 80 ust. 3 z rozporządzenia 2021/2015.
5. W ramach I.10.1.2 możliwa będzie realizacja inwestycji:
 - 1) o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne;
 - 2) dotyczących produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji;
 - 3) polegających na rozwoju produkcji roślinnej lub zwierzęcej w gospodarstwie (głównie w przypadku gospodarstw poniżej 25 tys. euro wartości ekonomicznej i młodego rolnika);
 - 4) dotyczących przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży;
 - 5) dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich;
 - 6) dotyczących zakupu gruntów (do 10% wartości kwoty kredytu, zaś w przypadku młodego rolnika – do 100% wartości kwoty kredytu).

V.2. Ostateczny odbiorca pomocy

1. Do uzyskania pomocy kwalifikuje się rolnik, prowadzący zarejestrowaną lub niezarejestrowaną działalność polegającą na wytwarzaniu produktów rolnych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.
2. Dla potrzeb niniejszych wytycznych wyróżnia się trzy różne grupy ostatecznych odbiorców:
 - 1) gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej;
 - 2) gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro;

- 3) młody rolnik.
3. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa ustalana jest przez ostatecznego odbiorcę przy wykorzystaniu formularza (kalkulatora) dostępnego na stronie Centrum Doradztwa Rolniczego. Składając wniosek o udzielenie gwarancji, ostateczny odbiorca wskazuje, czy wielkość ekonomiczna jego gospodarstwa jest poniżej 25 tys. euro i dołącza wypełniony ww. formularz w banku kredytującym. Brak takiego wskazania oznacza, iż wielkość ekonomiczna gospodarstwa wynosi 25 tys. euro i więcej.
4. Obowiązek wyliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa nie dotyczy młodego rolnika.

V.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)

1. Instrumentem pomocy finansowej jest gwarancja wraz dotacją na spłatę odsetek, zgodnie z następującymi zasadami:
 - 1) gospodarstwo, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu. Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych;
 - 2) gospodarstwo, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacji na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu – 100% dotacji na spłatę odsetek;
 - 3) młody rolnik – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 100% dotacji na spłatę odsetek.
2. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
3. Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
4. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

V.4. Pomoc publiczna

1. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.

2. Łączne wsparcie liczone oddzielnie dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach IF, nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

V.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:

- 1) koszty zakupu:

- a) maszyn, urządzeń, wyposażenia do produkcji rolnej, w szczególności sprzętu do uprawy, pielęgnacji, ochrony, nawożenia oraz zbioru roślin, lub urządzeń do przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych,
- b) maszyn lub urządzeń do przygotowywania lub składowania pasz; maszyn lub urządzeń do pojenia, zadawania pasz,
- c) urządzeń do pozyskiwania lub przechowywania mleka,
- d) ciągnika rolniczego,
- e) maszyn i urządzeń do poboru, uzdatniania, mierzenia poboru, rozprowadzania wody, w tym służących wytwarzaniu produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich (do wartości rynkowej tych aktywów);

- 2) koszty budowy, przebudowy, remontu budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży produktów rolnych wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej i wyposażenia;

- 3) koszty budowy albo zakupu elementów infrastruktury technicznej wpływających na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zastosowanie rozwiązań związanych z ochroną środowiska i przeciwdziałaniem zmianom klimatu, w szczególności, np.:

- a) montaż instalacji służących produkcji energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby gospodarstwa,
- b) rozwiązań oszczędzających zasoby jak np. woda, energia,
- c) rozwiązań prowadzących do działania w obiegu zamkniętym,
- d) termomodernizacji budynków,
- e) rozwiązania służące niemarnowaniu żywności;

- 4) koszty zakładania sadów lub plantacji krzewów owocowych;

- 5) koszty nabycia zwierząt gospodarskich oraz roślin;
 - 6) koszty budowy ujęć wody, w tym studni, zbiorników;
 - 7) koszty zakupu (w tym również ich instalacji) systemów nawadniających;
 - 8) koszty zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu prowadzonej działalności rolniczej;
 - 9) koszty zakupu i implementacji nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub rozwiązań innowacyjnych;
 - 10) koszty wprowadzenia automatyzacji działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie;
 - 11) koszty zakupu maszyn, urządzeń służących do przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży;
 - 12) koszty opłat za patenty lub licencje;
 - 13) zakup gruntów do 10 % wartości kredytu, z wyjątkiem młodego rolnika, w przypadku którego na zakup gruntów przeznaczyć można do 100 % wartości gruntu z kredytu objętego gwarancją FGR Plus (art. 73 ust. 3. lit c. rozporządzenia 2021/2115);
 - 14) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu powinny wiązać się z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–12.
 3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–13 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem V.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VI. Interwencja I.10.6.2

VI.1. Ogólny zakres wsparcia

Pomoc jest udzielana:

- 1) w przypadku rolnika prowadzącego działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) - na inwestycje materialne i niematerialne w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury;

2) w przypadku rolnika prowadzącego działalność gospodarczą (w tym w formie MOL) na inwestycje materialne i niematerialne w zakresie:

- a) przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury i ich wprowadzania do obrotu,
- b) przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych;

3) w przypadku mikroprzedsiębiorcy (posiadającego gospodarstwo rolne i wykorzystującego własne produkty rolne do przetwarzania), który prowadzi działalność gospodarczą (w tym MOL) - na inwestycje materialne i niematerialne w zakresie:

- a) przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
- b) przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- d) wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.

VI.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się:

- 1) rolnik, prowadzący działalność w ramach RHD;
- 2) rolnik, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie MOL);
- 3) mikroprzedsiębiorca posiadający gospodarstwo i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie MOL).

VI.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)

1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych.
3. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
4. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
5. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VI.4. Pomoc publiczna

1. I.10.6.2 częściowo wykracza poza zakres art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa. Wsparcie udzielane jest w systemie mieszanym.
2. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.
3. Pomoc może być udzielana także jako pomoc de minimis.
4. Łączne wsparcie liczone oddzielnie dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach instrumentu finansowego, nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

VI.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:
 - 1) inwestycje związane z budową, rozbudową, przebudową:
 - a) budynków do prowadzenia działalności przetwórczej, magazynowania, wprowadzania do obrotu lub kontroli laboratoryjnej produktów rolnych,
 - b) budynków i budowli infrastruktury technicznej,
 - c) pomieszczeń higieniczno-sanitarnych,
 - d) pomieszczeń administracyjnych stanowiących integralną część obiektów, służących działalności objętej wsparciem, przy czym na inwestycje dotyczące pomieszczeń administracyjnych nie można przeznaczyć więcej niż 10% wartości kredytu objętego gwarancją FGR Plus;

- 2) koszty zakupu:
 - a) maszyn lub urządzeń do:
 - magazynowania, przechowywania lub przygotowania produktów rolnych do przetwarzania,
 - przetwarzania produktów rolnych,
 - magazynowania produktów rolnych lub półproduktów oraz przygotowania ich do sprzedaży,
 - b) aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,
 - c) oprogramowania służącego do zarządzania przedsiębiorstwem lub sterowania procesem produkcji, lub magazynowania produktów rolnych;
 - 3) koszty wdrażania systemów zarządzania jakością;
 - 4) koszty opłat za patenty i licencje;
 - 5) koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją;
 - 6) koszty w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
 - 7) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–6.
 3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1– 6 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VI.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VII. Interwencja I.10.7.2.

VII.1. Ogólny zakres wsparcia

Pomoc jest udzielana:

1) w przypadku podmiotu prowadzącego działalność jako MŚP na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

- a) przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych oraz nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
- b) przetwarzania odpadów żywnościowych na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- d) wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;

2) w przypadku dużego przedsiębiorcy na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

- a) przetwarzania odpadów żywnościowych na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- b) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- c) inwestycji w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe.

VII.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się:

- 1) podmiot prowadzący zarejestrowaną działalność jako MŚP;
- 2) duży przedsiębiorca.

VII.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)

- 1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
- 2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub

realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych. Dotacja na spłatę odsetek nie przysługuje dużemu przedsiębiorcy.

3. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
4. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
5. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VII.4. Pomoc publiczna

1. I.10.7.2 leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa. Wsparcie udzielane jest w systemie mieszanym.
2. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.
3. Pomoc może być udzielana także jako pomoc de minimis.
4. Wsparcie liczone dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach instrumentu finansowego, łącznie nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

VII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:
 - 1) inwestycje związane z budową, rozbudową, przebudową:
 - a) budynków do prowadzenia działalności przetwórczej, magazynowania, wprowadzania do obrotu lub kontroli laboratoryjnej produktów rolnych,
 - b) budynków i budowli infrastruktury technicznej,
 - c) pomieszczeń higieniczno-sanitarnych,
 - d) pomieszczeń administracyjnych stanowiących integralną część obiektów, służących działalności objętej wsparciem, przy czym na inwestycje dotyczące pomieszczeń administracyjnych nie można przeznaczyć więcej niż 10% wartości kredytu objętego gwarancją FGR Plus;
 - 2) koszty zakupu:
 - a) maszyn lub urządzeń do:
 - magazynowania, przechowywania lub przygotowania produktów rolnych do przetwarzania;
 - przetwarzania produktów rolnych;

- magazynowania produktów rolnych lub półproduktów oraz przygotowania ich do sprzedaży,
 - b) aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,
 - c) oprogramowania służącego do zarządzania przedsiębiorstwem lub sterowania procesem produkcji, lub magazynowania,
 - d) specjalistycznych środków transportu wewnętrznego i zewnętrznego przeznaczonych do transportu surowców i towarów takie jak: wózki widłowe, samochody: cysterny, silosy, chłodnie, izotermy, do przewozu zwierząt;
- 3) koszty wdrażania systemów zarządzania jakością;
 - 4) koszty opłat za patenty i licencje;
 - 5) koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją;
 - 6) koszty w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
 - 7) inwestycje w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe;
 - 8) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–7.
 3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–7 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VII.1., i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VIII. Interwencja I.10.9.

VIII.1. Ogólny zakres wsparcia

1. Do wsparcia kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne, związane z działalnością gospodarczą w zakresie świadczenia usług rolniczych i leśnych.

2. Celem I.10.9. jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

VIII.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej/spółka wodna, prowadząca działalność gospodarczą jako MŚP:

- 1) wspomagającą produkcję roślinną, lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach;
- 2) w ramach świadczenia usług leśnych;
- 3) z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych lub związków spółek wodnych w rozumieniu ustawy prawo wodne;
- 4) w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.

VIII.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)

1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych.
3. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
4. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
5. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VIII.4. Pomoc publiczna

1. Pomoc jest zgodna z przepisami rozporządzenia 2023/2831.

2. Pomoc przysługuje do wysokości pułapu pomocy de minimis, przy jednoczesnym nieprzekroczeniu 65 % kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia.

VIII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:

- 1) zakup wyposażenia, sprzętu, maszyn, urządzeń i związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych, w szczególności:

- a) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem wspomagających produkcję roślinną, lub wspomagających chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następujących po zbiorach,

- b) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0), w tym:

- zakupu stacji bazowych służących do przesyłu danych, sensorów, czujników do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, urządzeń sterujących, pedometrów i akcelerometrów, dronów do inspekcji infrastruktury (np. ogrodzeń, zadaszeń, wodopojów), stacji meteo,
- zakupu niezbędnego sprzętu komputerowego,
- zakupu gotowych rozwiązań wspomagających technologie cyfrowe w ramach operacji, takich jak: aplikacje, chmury obliczeniowe, przestrzenie dyskowe,

- c) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych (koszty zakupu nowych maszyn wielozadaniowych do regeneracyjnego kształtowania cieków wodnych i obszarów wodno-błotnych, maszyn do układania drenażu, maszyn do kopania stawów oraz zbiorników),

- d) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych,

- e) w celu świadczenia usług związanych z leśnictwem w zakresie przygotowania gleby pod zalesienia i zalesień, pielęgnacji upraw leśnych, ochrony lasu, przycinania lub zrębkowania oraz maszyn służących pozyskiwania i zbioru biomasy leśnej na cele energetyczne,

- f) w celu świadczenia usług polegających na zbiorze i przetwarzaniu masy pochodzenia rolniczego na cele energetyczne;
 - 2) koszty zakupu (wraz z instalacją) nowych maszyn, urządzeń lub sprzętu komputerowego, wymienionego w ust. 1. kwalifikowalne będą do wartości rynkowej majątku;
 - 3) koszt zakupu ciągnika rolniczego i leśnego w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem lub w zakresie świadczenia usług leśnych;
 - 4) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–3.
3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–3 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VIII.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

IX. Koszty niekwalifikowalne

Do kosztów niekwalifikowalnych w ramach instrumentów finansowych zalicza się:

- 1) koszty bieżące prowadzenia działalności, z wyłączeniem kosztów finansowanych kredytem obrotowym powiązany z kredytem inwestycyjnym z gwarancją FGR Plus;
- 2) koszty poniesione przed dniem, w którym został złożony wniosek o udzielenie gwarancji;
- 3) koszty leasingu;
- 4) zakup, budowa lub modernizacja budynków lub pomieszczeń mieszkalnych lub innych niezwiązanych z działalnością rolniczą lub niewykorzystywanych w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolno - spożywczych;
- 5) zakup udziałów/akcji w podmiotach gospodarczych (inwestycje kapitałowe);
- 6) zakup używanych maszyn, urządzeń, starszych niż 5 lat od roku produkcji;
- 7) zakup gruntu powyżej 10% wartości kwoty kredytu objętego FGR Plus z zastrzeżeniem pkt. 4). Wyjątek stanowi młody rolnik;
- 8) wynagrodzenia pracowników;

- 9) zakup samochodów osobowych;
- 10) odsetki od zadłużenia, z wyjątkiem dotacji udzielonych w formie dotacji na spłatę odsetek w ramach FGR Plus;
- 11) refinansowanie zaciągniętych zobowiązań;
- 12) koszty przetwarzania lub sprzedaży/zbywanie produktów rybołówstwa i akwakultury.

X. Kwalifikowalność VAT

1. Podatek VAT jest kwalifikowalny w odniesieniu do inwestycji dokonywanych przez ostatecznych odbiorców wsparcia FGR Plus, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Gdy inwestycje wspierane są z instrumentów finansowych w połączeniu ze wsparciem w formie dotacji, VAT nie kwalifikuje się do części kosztów inwestycji, która odpowiada wsparciu z programu w formie dotacji, chyba że VAT z tytułu kosztów inwestycji nie podlega zwrotowi na mocy krajowych przepisów dotyczących VAT lub gdy część kosztów inwestycji odpowiadająca wsparciu z programu w formie dotacji wynosi mniej niż 5 000 000EUR (z VAT).
3. W przypadku FGR Plus udzielana jest dotacja na spłatę odsetek, która nie stanowi kosztów inwestycji. W związku z tym, VAT jest kosztem kwalifikowalnym.

XI. Podwójne finansowanie

1. Niedozwolone jest podwójne finansowanie wydatków.
2. Podwójne finansowanie oznacza w szczególności:
 - 1) więcej niż jednokrotne przedstawienie do rozliczenia tego samego wydatku albo tej samej części wydatku ze środków UE w jakiegokolwiek formie (w szczególności dotacji, pożyczki, gwarancji/poręczenia);
 - 2) rozliczenie zakupu używanego środka trwałego, który był uprzednio współfinansowany z udziałem środków UE;
 - 3) rozliczenie kosztów amortyzacji środka trwałego uprzednio zakupionego z udziałem środków UE;
 - 4) uzyskanie pomocy publicznej w kwocie przekraczającej wartość kosztów kwalifikowalnych operacji.

XII. Łączenie dotacji z instrumentem finansowym w jednym projekcie

1. IF mogą być łączone ze wsparciem PS WPR w formie dotacji w ramach pojedynczej operacji, w ramach jednej umowy o finansowaniu, w przypadku gdy obie różne od siebie formy wsparcia są oferowane przez podmiot wdrażający IF.
2. Wykluczona jest sytuacja, w której w przypadku połączenia IF z pomocą dotacyjną w ramach jednego projektu, wsparcia z IF będzie udzielał podmiot wdrażający IF, a pomocy dotacyjnej - ARIMR. Wsparcie w obydwu formach musi być wdrażane przez podmiot wdrażający IF.
3. Wsparcie może obejmować także ten sam przedmiot wydatku pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku oraz nie przekracza intensywności pomocy.
4. Dotacje nie mogą być wykorzystywane do refundacji wsparcia otrzymanego z IF. IF nie mogą być wykorzystywane do prefinansowania dotacji.
5. W przypadku łączenia dotacji z IF w jednej operacji, dla każdej formy wsparcia prowadzi się oddzielną ewidencję.

XIII. Kontrola instrumentów finansowych

XIII.1. Kontrola realizowana przez Instytucję Zarządzającą

1. Kontrola IZ jest realizowana w oparciu o art. 107 ust. 7 ustawy PS WPR w powiązaniu z art. 103 i 104 ustawy PS WPR.
2. Kontrola IZ odbywa się w trybie kontroli na miejscu i wymaga przygotowania programu kontroli, który zawiera w szczególności:
 - 1) podstawę prawną kontroli;
 - 2) wskazanie jednostki kontrolowanej;
 - 3) zakres i cel kontroli;
 - 4) termin przeprowadzenia kontroli;
 - 5) opis organizacji i harmonogramu kontroli;
 - 6) skład zespołu kontrolującego.
3. Kontrolę IZ planuje się w rocznym Planie kontroli MRiRW.
4. Kontrolujący, zgodnie z ustawą PS WPR, biorąc pod uwagę specyfikę IF, mają prawo do:

- 1) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli na miejscu;
 - 2) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli na miejscu, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczenia tych dokumentów;
 - 3) żądania okazywania i udostępniania danych informatycznych.
5. Z czynności kontrolnych w ramach kontroli na miejscu w zakresie IF sporządza się raport, który przesyła się podmiotowi kontrolowanemu zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy PS WPR.

XIII.2. Kontrola realizowana przez ARIMR

1. ARiMR przeprowadza kontrolę dotyczącą IF na poziomie podmiotu wdrażającego FGR Plus.
2. Kontrole ARiMR mają charakter kontroli na miejscu lub kontroli administracyjnej, o których mowa w art. 10. ust. 2 ustawy PS WPR.
3. Czynności kontrolne są przeprowadzane zgodnie z art. 103 i 104 oraz 107 ust. 5 pkt. 1) i ust. 6 ustawy PS WPR.
4. Kontrola ma na celu sprawdzenie, czy realizacja operacji jest zgodna z obowiązującymi przepisami prawa lub czy zostały spełnione warunki przyznania lub wypłaty pomocy, lub czy są realizowane lub zostały zrealizowane zobowiązania związane z przyznaną pomocą, które mogą być sprawdzone podczas kontroli na miejscu i nie były przedmiotem kontroli administracyjnej.
5. Kontrole przeprowadzane są zgodnie z harmonogramem kontroli.
6. ARIMR dokonuje wyboru próby do kontroli zgodnie ze swoimi procedurami.
7. Minimalny zakres kontroli obejmuje: prawidłowość realizacji Umowy, weryfikację wydatków, kontrolę dokumentów potwierdzających zachowanie ścieżki audytu.
8. Kontrolujący, zgodnie z ustawą PS WPR biorąc pod uwagę specyfikę IF, mają prawo do:
 - 1) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli na miejscu;
 - 2) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli na miejscu, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczenia tych dokumentów;
 - 3) żądania okazywania i udostępniania danych informatycznych.
9. Program kontroli zawiera w szczególności:

- 1) podstawę prawną kontroli;
 - 2) wskazanie jednostki kontrolowanej;
 - 3) zakres i cel kontroli;
 - 4) termin przeprowadzenia kontroli;
 - 5) opis organizacji i harmonogramu kontroli;
 - 6) skład zespołu kontrolującego.
10. Z czynności kontrolnych w ramach kontroli na miejscu sporządza się raport, który przesyła się podmiotowi kontrolowanemu, zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy PS WPR.
11. Wyniki kontroli, w tym zalecenia pokontrolne, przekazywane są do wiadomości IZ.

XIV. Monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie realizacji i ewaluacji instrumentów finansowych PS WPR

XIV.1. Dane sprawozdawcze

1. Roczne sprawozdania w zakresie realizacji i ewaluacji IF PS WPR, są przygotowywane w oparciu o Wytoczne w zakresie przygotowania i przesłania Komisji Europejskiej rocznego sprawozdania z realizacji celów oraz danych na potrzeby monitorowania.
2. Szczegółowy zakres danych określa się we wzorze formularza sprawozdania rocznego będącego załącznikiem do Umowy.

XIV.2. Dane monitoringowe

1. Celem gromadzenia danych jest monitorowanie bieżącego stanu wdrażania IF w ramach FGR Plus, a także dostarczanie informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji monitorowania realizacji i ewaluacji PS WPR.
2. Dane monitoringowe oznaczają zbiór danych przekazywanych przez beneficjenta do ARiMR.
3. Beneficjent zobowiązany jest do przekazania ARiMR:
 - 1) sprawozdania rocznego za każdy rok realizacji FGR Plus w terminie do 31 października roku budżetowego następującego po roku budżetowym, którego dotyczy sprawozdanie, na formularzu stanowiącym załącznik nr 4 do Umowy. Rok budżetowy N rozpoczyna się 16 października roku N-1 i kończy się 15 października roku N;

- 2) sprawozdań bieżących za dany miesiąc oraz narastająco od pierwszego sprawozdania bieżącego do ostatniego tego sprawozdania tworzących jedną całość:
 - a) za każdy miesiąc kalendarzowy w okresie realizacji FGR Plus z wyjątkiem października,
 - b) za okresy 1–15 października i 16–31 października każdego roku w okresie realizacji FGR Plus.
4. Wzory dokumentów wymienionych w ust. 3. stanowią załącznik do Umowy.
5. W trakcie realizacji FGR Plus oraz do końca 2030 r. podmiot wdrażający IF współpracuje z podmiotami upoważnionymi przez IZ i innymi uprawnionymi podmiotami do przeprowadzania ewaluacji instrumentu finansowego FGR Plus, w szczególności z ewaluatorami zewnętrznymi, prowadzącymi badania, którym przekazuje wszelkie informacje dotyczące FGR Plus we wskazanym zakresie. Beneficjent zobowiązany jest do pozyskania informacji, o których mowa w art. 131 rozporządzenia 2021/2115, w tym danych osobowych, od ostatecznych odbiorców i ich udostępniania IZ, ARiMR oraz podmiotowi wykonującemu ewaluację, o których mowa w art. 140 rozporządzenia 2021/2115.

XV. Obowiązki podmiotu wdrażającego IF w zakresie informacji i promocji

1. Potwierdzeniem otrzymania pomocy z FGR Plus w ramach PS WPR jest oznaczenie w widoczny sposób przedsięwzięcia odpowiednimi symbolami potwierdzającymi, że jest ono finansowane lub współfinansowane przez Unię Europejską.
2. Podmiot wdrażający IF zapewnia, aby Banki Kredytujące informowały ostatecznych odbiorców o źródle finansowania gwarancji FGR Plus i dotacji na spłatę odsetek, a także o obowiązkach dotyczących umieszczania informacji o uzyskanym wsparciu z instrumentu finansowego FGR Plus zgodnie z pkt 2 załącznika III do rozporządzenia 2022/129, określonych szczegółowo w Strategii komunikacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Księdze wizualizacji logo Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

3. Działania informacyjne i promocyjne realizowane przez podmiot wdrażający IF, w tym upubliczniane dokumenty, są oznaczone przy pomocy następujących elementów:
 - 1) znak (symbol) UE z umieszczonym obok zdaniem „Finansowane przez Unię Europejską” lub „Dofinansowane przez Unię Europejską”;
 - 2) logo PS WPR.
4. Księga Wizualizacji dostępna jest na stronie internetowej;
<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ksiega-wizualizacji>.
5. Strategia komunikacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dostępna jest na stronie internetowej;
<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-komunikacji>.
6. Zgodnie z załącznikiem III pkt 2 lit. a i b rozporządzenia 2022/129 podmiot wdrażający IF:
 - 1) umieszcza na oficjalnej stronie internetowej lub na oficjalnych stronach mediów społecznościowych, krótki opis operacji, w tym jej cele i rezultaty, z podkreśleniem faktu otrzymania wsparcia finansowego z UE;
 - 2) umieszcza w widoczny sposób informację o fakcie otrzymania wsparcia z UE w dokumentach i materiałach związanych z komunikacją, dotyczących wdrażania operacji, przeznaczonych dla odbiorców ostatecznych, poprzez umieszczenie wymaganych symboli. Wskazane oznaczenia muszą się znaleźć na dokumentach związanych z wdrażaniem wsparcia z FRG Plus, w szczególności na umowie kredytowej z odbiorcą ostatecznym.
7. W przypadku niewywiązania się z obowiązków określonych w ust. 6, podmiot wdrażający IF jest wzywany do podjęcia działań zaradczych w terminie i na warunkach określonych w wezwaniu. W przypadku braku wykonania działań zaradczych, o których mowa w wezwaniu, IZ pomniejsza wartość wkładu finansowego o wartość nie większą niż 1% zgodnie z podrozdziałem IX.1 ust. 2 pkt 4 Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.
8. Podmiot wdrażający IF, za pośrednictwem banków kredytujących, zobowiązuje odbiorców ostatecznych do stosowania właściwych oznaczeń potwierdzających w widoczny sposób fakt otrzymania wsparcia operacji ze środków EFRROW.

9. W przypadku operacji, wspieranych w formie instrumentów finansowych, których całkowity koszt przekracza 100 tys. euro¹ należy umieścić w miejscu dobrze widocznym dla społeczeństwa, co najmniej jeden plakat o wymiarze minimum A3 lub podobnej wielkości elektroniczny wyświetlacz, na których znajdą się informacje o operacji, z podkreśleniem faktu otrzymania wsparcia z EFRROW oraz logotypy przewidziane w Księdze wizualizacji IZ lub należy zapewnić tę informację w miarę możliwości w inny sposób, np. na stronie internetowej, firmowym profilu w mediach społecznościowych.
10. W przypadku operacji polegających na finansowaniu działań w zakresie infrastruktury lub prac budowlanych, dla których całkowite wydatki publiczne lub całkowity koszt w przypadku wsparcia w formie instrumentów finansowych, przekracza 500 tys. euro², należy umieścić trwałą tablicę lub billboard w sposób wyraźnie widoczny dla społeczeństwa, przedstawiających symbol UE zgodnie z parametrami technicznymi określonymi w załączniku II i symbole opisane w Księdze wizualizacji IZ, natychmiast po rozpoczęciu fizycznej realizacji operacji lub zainstalowaniu zakupionego sprzętu.

¹ Zgodnie z kursem wymiany EUR na PLN według Europejskiego Banku Centralnego na dzień podpisania umowy kredytowej.

² Zgodnie z kursem wymiany EUR na PLN według Europejskiego Banku Centralnego na dzień podpisania umowy kredytowej.

Załącznik – Wykaz rodzajów inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub zgodnych ze Strategią „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego

I. Inwestycje w gospodarstwach

1. Katalog dotyczy I.10.1.2.
2. Wykaz przykładowych rodzajów inwestycji realizujących cele środowiskowo-klimatyczne PS WPR w ramach inwestycji w gospodarstwach:

Rodzaje inwestycji	Obejmuje, Nie obejmuje	Nazwa środka trwałego	
PRODUKCJA ZWIERZĘCA			
Systemy i urządzenia do zadawania pasz na mokro	<p>Obejmuje: Inwestycja obejmuje cały system lub jego elementy/urządzenia. Na system do zadawania pasz na mokro składają się np. następujące urządzenia: (1) zbiorniki wody i np. serwatki, (2) silosy paszowe z cyklonem do zasysania i podawania suchej paszy do (3) zbiornika z mieszadłem paszy (woda+pasza), (4) pompa podająca płynną paszę poprzez (5) zawory (6) rurociągami do koryt, a oprócz tego (7) waga(-i), (8) sterownik (komputer) itp. Stosowany jest przede wszystkim w żywieniu trzody chlewnej. W przypadku pozostałych gatunków zwierząt można, ale raczej nie stosuje się tej technologii.</p>		
	Gat. zwierząt		
	Drób		Tak
	Świnie		Tak
	Zw. futerkowe		Tak
	Króliki na mięso		Tak
	Pozostałe gatunki zwierząt		Tak
Elektroniczne stacje paszowe (automatyczne stacje żywieniowe)	<p>Obejmuje: Elektroniczne stacje paszowe stosowane w indywidualnym żywieniu przede wszystkim bydła i trzody chlewnej. Działanie tych stacji możliwe jest dzięki elektronicznej identyfikacji zwierząt wyposażonych w kolczyki lub transpondery (czipy, mikroczipy) rozpoznawane przez czujnik stacji. W zależności od skali produkcji i jej zaawansowania nie można wykluczyć możliwości zastosowania tego sposobu żywienia takich gatunków zwierząt jak: owce, kozy, koniowate, jeleniowate i alpaki.</p>		
	Gat. zwierząt		
	Drób		n/d
	Bydło, świnie		Tak
	Zw. futerkowe		n/d
	Króliki na mięso		n/d
	Pozostałe gatunki zwierząt		Tak

Systemy i urządzenia do automatycznego lub mechanicznego usuwania obornika i gnojowicy z budynków inwentarskich (zgarniacze, przenośniki itp.)	<p>Obejmuje:</p> <p>A. Urządzenia do usuwania obornika i gnojowicy/gnojówki (zgarniacze łańcuchowe, linowe, hydrauliczne i taśmowe (stosowane np. w chowie drobiu w systemie klatkowym) pracujące w trybie automatycznym (programowalnym) lub manualnym (załączane ręcznie).</p> <p>B. Systemy do usuwania nawozów naturalnych z budynków inwentarskich są przede wszystkim stosowane w chowie bydła i trzody chlewnej. W pewnych systemach utrzymania zwierząt mogą być także stosowane w chowie drobiu i zwierząt futerkowych, a także pozostałych zwierząt gospodarskich.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>a) ciągników i samojezdnych miniładowarek, w tym wyposażonych np. w szufłę (spychacz) do zgarniania obornika, b) ładowaczy czołowych z osprzętem, c) samojezdnych ładowarek z odpowiednim wyposażeniem.</p> <table border="1" data-bbox="379 757 1214 994"> <thead> <tr> <th>Gat. zwierząt</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Drób</td> <td>Tak</td> </tr> <tr> <td>Bydło, świnie</td> <td>Tak</td> </tr> <tr> <td>Zw. futerkowe</td> <td>Tak</td> </tr> <tr> <td>Króliki na mięso</td> <td>Tak</td> </tr> <tr> <td>Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td>Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	Tak	Bydło, świnie	Tak	Zw. futerkowe	Tak	Króliki na mięso	Tak	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich		
Gat. zwierząt																
Drób	Tak															
Bydło, świnie	Tak															
Zw. futerkowe	Tak															
Króliki na mięso	Tak															
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak															
Roboty do usuwania odchodów z podłóg rusztowych i posadzek	<p>Obejmuje:</p> <p>Roboty do usuwania odchodów z podłóg rusztowych i posadzek (np. w poczekalni, gdzie krowy gromadzą się przed dojmem) są przede wszystkim stosowane w systemach utrzymania bydła, rzadziej trzody chlewnej.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>Nie mają zastosowania w chowie innych gatunków zwierząt gospodarskich.</p> <table border="1" data-bbox="379 1238 1214 1317"> <thead> <tr> <th>Gat. zwierząt</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bydło, świnie</td> <td>Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Bydło, świnie	Tak	Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich										
Gat. zwierząt																
Bydło, świnie	Tak															
Wozy paszowe rozdrabniająco-mieszające z systemem ważącym	<p>Obejmuje:</p> <p>Wozy paszowe rozdrabniająco-mieszające sporządzające mieszankę pasz objętościowych i treściwych mają przede wszystkim zastosowanie w chowie bydła, a ponadto mogą być stosowane w żywieniu np.: owiec, kóz, jeleniowatych i alpak.</p> <table border="1" data-bbox="379 1514 1214 1794"> <thead> <tr> <th>Gat. zwierząt</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Drób</td> <td>n/d</td> </tr> <tr> <td>Bydło</td> <td>Tak</td> </tr> <tr> <td>Świnie</td> <td>n/d</td> </tr> <tr> <td>Zw. futerkowe</td> <td>n/d</td> </tr> <tr> <td>Króliki na mięso</td> <td>n/d</td> </tr> <tr> <td>Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td>Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	n/d	Bydło	Tak	Świnie	n/d	Zw. futerkowe	n/d	Króliki na mięso	n/d	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt
Gat. zwierząt																
Drób	n/d															
Bydło	Tak															
Świnie	n/d															
Zw. futerkowe	n/d															
Króliki na mięso	n/d															
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak															
Automatyzacja żywienia bydła paszą TMR ³	<p>Obejmuje:</p> <p>Maszyny i urządzenia do automatyzacji żywienia paszą TMR stosowane są przede wszystkim w chowie bydła. Natomiast nie można wykluczyć ich wykorzystania w żywieniu: owiec, kóz, jeleniowatych i alpak. Natomiast nie mają praktycznego zastosowania w chowie: świń, koniowatych, drobiu i</p>	Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą														

³ Pasza TMR - to mieszanina pasz objętościowych i treściwych z dodatkiem składników witaminowo-mineralnych.

	zw. futerkowych.		
	Gat. zwierząt		
	Drób	n/d	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Zespół urządzeń do zrobotyzowanego zadawania pasz TMR w oborach	Obejmuje: Urządzenia do zrobotyzowanego zadawania paszy TMR stosowane są w chowie bydła. W zależności od stopnia złożoności zespół takich urządzeń składa się z: <u>Wariant 1)</u> mieszalnik stacjonarny, wózek robota rozdającego TMR, szyna do podwieszenia wózka, przenośnik taśmowy, zasobnik na pasze treściwe, silos paszy treściwej. <u>Wariant 2)</u> suwnica z chwytakiem, robot TMR (skrzynia ładunkowa) mieszająco-rozdający, szyna transportowa naziemna, przenośniki ślimakowe do paszy treściwej i dodatków mineralno-witaminowych z silosów oraz zasobników.	Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą	
	Gat. zwierząt		
	Bydło		Tak
Robot do podgarniania paszy	Obejmuje: Roboty do podgarniania paszy w korytarzu paszowym są praktycznie wykorzystywane tylko w chowie bydła. Możliwość stosowania w chowie: owiec, kóz, koniowatych, jeleniowatych i alpaka. Nie stosuje się w chowie: drobiu, świń i zw. futerkowych. Nie obejmuje: Nie stosuje się w chowie: drobiu, świń i zw. futerkowych.	Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt	
	Gat. zwierząt		
	Drób		n/d
	Bydło		Tak
	Świnie		n/d
	Zw. futerkowe		n/d
	Króliki na mięso		n/d
	Pozostałe gatunki zwierząt		Tak
Pompy, mieszadła i miksery gnojowicy do zbiorników zamkniętych		Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich	
PRZECHOWYWANIE/MAGAZYNOWANIE NAWOZÓW NATURALNYCH I KISZONEK			
Zamknięte zbiorniki betonowe na gnojowicę		Zbiorniki na gnojowicę	
Zamknięte zbiorniki		Zbiorniki na gnojówkę	

betonowe na gnojówkę		
Zamknięte zbiorniki metalowe na gnojowicę		Zbiorniki na gnojowicę
Zamknięte zbiorniki metalowe na gnojówkę		Zbiorniki na gnojówkę
Zamknięte zbiorniki z tworzywa sztucznego na płynne nawozy naturalne	<p>Obejmuje:</p> <p>Są to zbiorniki o sztywnej konstrukcji w kształcie walca, wykonane z tworzyw sztucznych, polietylenu PEHD, polipropylenu lub z żywic zbrojonych włóknem szklanym, umieszczane pod ziemią z przeznaczeniem jako studzienki kanalizacyjne i zbiorniki o pojemności do kilkudziesięciu m³.</p>	Urządzenia do przechowywania płynnych nawozów (np. RSM) - zbiorniki z tworzyw sztucznych
Elastyczne zbiorniki z tworzyw sztucznych na płynne nawozy naturalne	<p>Obejmuje:</p> <p>Zbiorniki te mają postać worków z elastycznego tworzywa poliestrowego. Stanowią alternatywne rozwiązanie dla zbiorników betonowych i metalowych w zakresie magazynowania płynnych nawozów naturalnych. Zbiorniki te posiadają wyjście odpowietrzające oraz zawory umożliwiające przyłączenie pompy do ujednorodnienia gnojowicy.</p> <p>Należy je układać powyżej poziomu wód gruntowych, na gruncie oczyszczonym z elementów mogących uszkodzić materiał. Można je z łatwością przemieszczać, cechuje je kilkudziesięcioletnia trwałość dzięki wykonaniu z tworzywa o dużej gęstości w przedziale 900-1500 gr/m²). Ich pojemność wynosi od 100, 200, 500 do kilku tysięcy m³.</p>	Urządzenia do przechowywania płynnych nawozów (np. RSM) - zbiorniki z tworzyw sztucznych
Przykrycie z pływających elementów z tworzyw sztucznych dla zbiorników na gnojowicę	<p>Obejmuje:</p> <p>Powierzchnię gnojówki zgromadzonej w zbiorniku, można przykryć samoukładającymi się elementami z tworzyw sztucznych o kształcie najczęściej heksagonalnym.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>Inwestycja nie obejmuje przykrycia z folii</p>	Zbiorniki na gnojowicę
Przykrycie z pływających elementów z tworzyw sztucznych dla zbiorników na gnojówkę	<p>Obejmuje:</p> <p>Powierzchnię gnojówki (względnie ciekłej frakcji po separacji gnojowicy) zgromadzonej w zbiorniku, można przykryć samoukładającymi się elementami z tworzyw sztucznych o kształcie najczęściej heksagonalnym.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>Inwestycja nie obejmuje przykrycia z folii.</p>	Zbiorniki na gnojówkę
Dach z elastycznego tworzywa nad zbiornikiem na gnojowicę		Zbiorniki na gnojowicę
Dach z elastycznego tworzywa nad zbiornikiem na gnojówkę		Zbiorniki na gnojówkę
Stalowy dach dla zbiorników żelbetowych i		Zbiorniki na gnojowicę

metalowych na gnojówkę		
Stalowy dach dla zbiorników żelbetowych i metalowych na gnojówkę		Zbiorniki na gnojówkę
Płyty obornikowe		Płyty obornikowe
Zadaszenie płyty obornikowej		Płyty obornikowe
Nieprzepuszczalna tkanina techniczna do przykrycia przyzmy obornika/pomiotu	<p>Obejmuje: Jedną z możliwości ograniczenia emisji NH₃ z przechowywanego obornika jest przykrywanie przyzmy szczelnymi, nieprzezroczystymi tkaninami technicznymi o dużej wytrzymałości, odpornymi na warunki atmosferyczne i uszkodzenia. Stanowią one fizyczną barierę uniemożliwiającą uwalnianie NH₃ z przyzmy obornika do atmosfery. Tkanina/folia powinna być zabezpieczona przed unoszeniem przez wiatr np. przez obciążenie jej powierzchni. Przykrywanie obornika tkaniną/folią można stosować po zakończeniu formowania przyzmy, jak również w trakcie jej układania. Ten sposób zabezpieczania przyzmy obornika można wykorzystywać zarówno podczas magazynowania nawozu na płytach gnojowych, jak również bezpośrednio na gruncie.</p> <p>Na rynku są dostępne np. grube, zbrojone, wielosezonowe plandeki okryciowe o gramaturze 210-260 g/m².</p>	Płyty obornikowe
Składowisko z podłożem denitryfikacyjnym do przechowywania obornika	<p>Obejmuje: Składowisko stanowią wymieszane z glebą trociny umieszczone w wykopie o gł. 40-50 cm. Dno i boki wykopu wyłożone są folią odporną na działanie czynników biologicznych, chemicznych. Może to być geomembrana PEHD (materiał nieprzepuszczalny, wykonany z polietylenu wysokiej gęstości). Folia zabezpiecza wody gruntowe przed przedostaniem się do niej azotanów i innych zanieczyszczeń migrujących z przyzmy obornika. Wykop wypełnia substrat sporządzony z wybranej z niego gleby oraz trocin sosnowych (ewentualnie innego rodzaju trocin) w proporcjach objętościowych składników od 1:1 do 3:7.</p>	Płyty obornikowe
Płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe	<p>Obejmuje: Inwestycja obejmuje: płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe i komorowe</p>	Płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe
Separator ślimakowy gnojowicy		Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich
Systemy do zakwaszania gnojowicy	<p>Obejmuje: Warianty inwestycji: a) System zakwaszania gnojowicy w zbiorniku, b) Połowy system do zakwaszania gnojowicy, c) System zakwaszania gnojowicy w budynku inwentarskim.</p>	Wozy asenizacyjne i aplikatory gnojowicy
WENTYLACJA, MIKROKLIMAT		
System wentylacji	<p>Obejmuje: System wentylacji nawiewno-wywiewnej może być stosowany w chowie</p>	Urządzenia i systemy wspomagające

nawiewno-wywiewnej sterowany automatycznie z zastosowaniem filtrów powietrza	wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.		produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Urządzenia do optymalizacji warunków mikroklimatycznych w budynkach inwentarskich	Obejmuje: Podkategoria obejmuje np.: wentylatory sufitowe, szczytowe i recyrkulacyjne (mieszacze powietrza), urządzenia do zamgławiania (zraszania drobno kropłowego) powietrza. System może być stosowany w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.		Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Systemy oczyszczania powietrza z budynków inwentarskich	Obejmuje: Inwestycja obejmuje następujące przykładowe rozwiązania: 1) biofiltry ze zraszanym złożem, 2) płuczki biologiczne, 3) płuczki kwaśne, 4) dwu- lub trzystopniowe systemy oczyszczania powietrza, 5) filtry kolumnowe. Systemy oczyszczania powietrza emitowanego z budynków inwentarskich mają zastosowanie w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.		Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
System kontroli i sterowania parametrami mikroklimatu w budynkach inwentarskich (temperatura, wilgotność, stężenie CO2, NH3, H2S) wraz z filtrami powietrza	Obejmuje: System kontroli i sterowania parametrami mikroklimatu może być stosowany w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.		Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Pompa ciepła do	Obejmuje:		Urządzenia klimatyzacyjne, pompy

pozyskiwania energii cieplnej z produkcji zwierzęcej	<p>Pompa ciepła jest maszyną cieplną, która wymusza przepływ ciepła z obszaru o niższej temperaturze do obszaru o temperaturze wyższej. Proces ten przebiega wbrew naturalnemu kierunkowi przepływu ciepła i zachodzi dzięki dostarczonej z zewnątrz energii mechanicznej (w pompach ciepła sprężarkowych) lub energii cieplnej (w pompach absorpcyjnych). W rolnictwie pompy ciepła wykorzystywane są do pozyskiwania ciepła odpadowego z głębokiej ściółki, z obornika lub gnojowicy, z powietrza powentylacyjnego, z mycia instalacji udojowej, z chłodzenia mleka itp.</p> <p>Nie obejmuje: Pompy ciepła wykorzystywane dla celów bytowych.</p>	ciepła pozyskujące energię cieplną ze środowiska naturalnego (powietrze, grunt, wody podziemne) i przetwarzające ją na potrzeby ogrzewania pomieszczeń i wody	
System odzysku ciepła wydalanego z budynku	<p>Obejmuje: Wymienniki ciepła (kontaktowe i bezkontaktowe) i rekuperatory. Należą do nich np. wymienniki płaszczowo-rurowe, płytowe, spiralne, zbiorniki z wężownicą lub płaszczem oraz kanały do odzysku ciepła z gazów. W działalności rolniczej odzysk ciepła możliwy jest np. z: powietrza powentylacyjnego, głębokiej ściółki, zbiorników z gnojowicą, z hali udojowej, z punktów chłodzenia mleka.</p> <p>Nie obejmuje: Wymienników ciepła, rekuperatorów wykorzystywanych dla celów bytowych.</p>	Pozostałe urządzenia do wymiany ciepła	
Systemy odzysku ciepła z urządzeń chłodniczych np. podczas schładzania mleka		Systemy odzysku ciepła z urządzeń chłodniczych np. podczas schładzania mleka	
PROGRAMY KOMPUTEROWE, APLIKACJE, URZĄDZENIA WSPIERAJĄCE I OPTYMALIZUJĄCE PROCES PODEJMOWANIA DECYZJI PRODUKCYJNYCH			
Programy komputerowe do bilansowania dawek pokarmowych i żywienia zwierząt gospodarskich	Obejmuje: Programy komputerowe do bilansowania dawek pokarmowych mogą być stosowane w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich.		Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
Programy do tworzenia map aplikacyjnych nawożenia i oprysku			Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem
Programy wspomagające sporządzanie planów nawozowych			Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem
Komputery pokładowe i oprzyrządowanie do			Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny

sterowania precyzyjną dawką nawozów, nasion, środków ochrony roślin (do rozsiewaczy nawozów, rozrzutników obornika, wozów asenizacyjnych, siewników, opryskiwaczy środkami ochrony roślin)		
Systemy mapowania plonu		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Drony do monitorowania stanu upraw		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Skanery właściwości gleby i urządzenia do pobierania próbek glebowych		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
Urządzenia do oznaczania zaopatrzenia roślin w azot (ręczne i mobilne)		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
Rolnicze stacje meteo wraz z oprogramowaniem i czujnikami pomiarowymi		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Systemy jazdy równoległej i automatycznego prowadzenia ciągnika/maszy ny		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
OCHRONA ROŚLIN		
Opryskiwacze zaliczane do klasy 75% redukcji znoszenia	Obejmuje: Opryskiwacze zaliczane do klasy 75% redukcji znoszenia (technik ograniczających znoszenie – TOZ). Lista rodzajów lub modeli tej klasy opryskiwaczy lub ich specyficznego wyposażenia (np. rodzaj rozpylaczy) oraz warunków prowadzenia oprysku i obszaru zastosowania (gatunki upraw) zamieszczona jest stronie internetowej Instytutu Ogrodnictwa – Serwis Ochrony Roślin, Technika Ochrony Roślin, Klasyfikacja technik	Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne

	<p>ograniczających znoszenie – TOZ [http://www.inhort.pl/serwis-ochrony-roslin/technika-ochrony-roslin/klasyfikacja-technik-ograniczajacych-znoszenie-toz].</p> <p>Redukcję znoszenia odnosi się do referencyjnej techniki opryskiwania, którą w przypadku opryskiwaczy polowych reprezentuje opryskiwacz wyposażony w konwencjonalną belkę polową i rozpylacze płaskostrumieniowe wielkości O3, pracujące przy ciśnieniu 3 bar. Z kolei dla sadowniczych jest to opryskiwacz wyposażony w wentylator osiowy (bez deflektorów) i rozpylacze wirowe ATR 025 i pracujące przy ciśnieniu 10 bar.</p>	
Opryskiwacze polowe z belką PSP (pomocniczy strumień powietrza), w tym opryskiwacze rządowe		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Sadownicze opryskiwacze recyrkulacyjne z odzyskiwaniem cieczy użytkowej (tunelowe, kolektorowe, reflektorowe)		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze polowe z systemami zapobiegającymi nakładaniu środków ochrony roślin (nakładki) i ich nierównomiernemu nanoszeniu na łukowych odcinkach pola		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze sadownicze wielogardzielowe z kierowanym strumieniem powietrza		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze sensorowe do selektywnego opryskiwania upraw sadowniczych i polowych		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze		Opryskiwacze polowe,

sadownicze z asymetryczną regulacją wydajności strumienia powietrza zdalnie z miejsca operatora		sadownicze i inne
Opryskiwacze z głowicami dwuczynnikowymi		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze rzędowe, pasowe i osłonowe stosowane w uprawach polowych, warzywniczych, szkółkarskich lub na plantacjach owoców miękkich		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Zaprawiarki do nasion i bulw		Zaprawiarki do nasion i bulw
NAWOŻENIE MINERALNE		
Rozsiewacze nawozów mineralnych spełniające europejską normę EN-13739	Obejmuje: Rozsiewacze spełniające normę EN-13739 posiadają atest certyfikowanych jednostek badawczych potwierdzający pozytywny wynik badań na stanowiskach testowych, dotyczących równomierności rozsiewu nawozu na obrzeżach pól. Takie rozsiewacze mogą być dodatkowo oznaczone plaketką zawierającą stosowną informację.	Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze nawozów z automatycznym systemem kontroli i sterowania ilością wysiewanego nawozu		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze z automatyczną kontrolą oraz sterowaniem szerokością i symetrycznością rozsiewu nawozu (rozsiewacze „radarowe”)		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Dwutarczowe		Rozsiewacze nawozu

rozsiewacze nawozów sterujące precyzyjną dawką nawozów mineralnych proporcjonalnie do prędkości jazdy		mineralnego
Dwutarczowe rozsiewacze nawozów z kontrolowanym promieniem rozrzutu		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Urządzenia rozsiewu granicznego nawozów mineralnych	<p>Obejmuje: Do typowych urządzeń umożliwiających rozsiew nawozu ze ścieżki technologicznej do granicy pola zalicza się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - montowane z boku tarczy rozsiewającej deflektory (limitery), wyposażone w zestaw płytek kierunkowych, o regulowanym względem tarczy położeniu lub kącie ustawienia płytek, - wymienne tarcze wysiewu granicznego lub wymienne łopatki na tarczy, które to rozwiązania umożliwiają rozrzut cząstek nawozu na mniejszą odległość w kierunku granicy pola, - boczne osłony blaszane ograniczające zasięg rzutu nawozu w kierunku granicy pola. <p>Podczas nawożenia bezpośrednio z granicy pola lub z niewielkiej od niej odległości (do 3m) nawóz dozowany jest tylko na tarczę wewnętrzną, a rozsiew nawozu poza granicę pola z aktywnej tarczy rozsiewającej ograniczany jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2-3 elementowym deflektorem centralnym, z możliwością lub bez regulacji położenia płyt kierunkowych, - lub przy zastosowaniu centralnego ekranu. <p>Inne, bardziej zaawansowane rozwiązania nawożenia granicznego, w tym np. zmiana miejsca podawania nawozu na tarczę, zmiana kierunku obrotów tarczy, stanowią integralny element nowoczesnych rozsiewaczy nawozowych.</p>	Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze przystosowane do zmiennej aplikacji nawozów mineralnych z wykorzystaniem cyfrowych map pola i sygnału GPS		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Zestawy testowe do pomiaru równomierności i rozsiewu nawozów mineralnych	<p>Obejmuje: Tego typu zestawy są wykorzystywane do kalibracji ustawień roboczych rozsiewacza, w celu kontroli równomierności poprzecznej rozsiewu nawozu. Przykładowe rodzaje zestawów testowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuwety i naczynia pomiarowe, granulometr - Granulometr i przyrząd do badania twardości granul nawozu - Elastyczne gumowe maty testowe (8 lub 16 szt.) rozkładane w określonej odległości od ścieżki technologicznej i odpowiednia aplikacja na 	Rozsiewacze nawozu mineralnego

	smartfony.	
Rozsiewacze wapna nawozowego		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze pneumatyczne		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Narzędzia uprawowe z nawożeniem wgłębnym		Narzędzia i maszyny do uprawy poźniwej oraz uproszczonej, płytkiej uprawy bezorkowej
Agregaty uprawowo-siewne z nawożeniem wgłębnym		Agregaty uprawowo-siewne
Siewniki punktowe z nawożeniem wgłębnym		Siewniki punktowe i siewniki precyzyjne do warzyw
URZĄDZENIA DO STOSOWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH, KOMPOSTU, POFERMENTU		
Wozy asenizacyjne z aplikatorami gnojowicy typu lub wyłącznie aplikatory typu	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Wozy asenizacyjne z aplikatorami gnojowicy typu lub wyłącznie aplikatory typu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - węże wleczone, - płozy wleczone, - aplikator doglebowy szczelinowy (tarczowy), - aplikator doglebowy kultywatorowy lub talerzowy, - aplikator zębowy 	Wozy asenizacyjne i aplikatory gnojowicy
Rozrzutniki obornika z adapterem pionowym lub tarczowym (uniwersalnym) wyposażone w deflektory kierunku rozrzutu	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Rozrzutniki obornika z adapterem pionowym (2 lub 4 walcowym) lub uniwersalnym (adapter poziomy 2(3)-walcowy + tarczowy) wyposażone w deflektory kierunku rozrzutu.</p>	Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
Rozrzutniki obornika z dynamicznym systemem kontroli dawki	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Ten rodzaj rozrzutników wyposażony jest w system ważący tensometryczny lub hydrauliczny umożliwiający automatyczną kontrolę on-line aktualnej masy obornika w skrzyni ładunkowej. W maszynach z systemem tensometrycznym sensory wagi umieszczone są pomiędzy skrzynią ładunkową maszyny a układem jezdnym. W hydrauliczny system ważący mogą być wyposażone rozrzutniki z hydraulicznym zawieszeniem skrzyni ładunkowej i dyszla. Dzięki bieżącej kontroli zmian masy nawozu w skrzyni ładunkowej, oba te rozwiązania umożliwiają automatyczne sterowanie dawką rozrzuconego obornika, poprzez zmianę prędkości przesuwu przenośnika podłogowego, w zależności od zmian prędkości jazdy maszyny, w tym także z uwzględnieniem nawożenia precyzyjnego.</p>	Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
Rozrzutniki obornika z systemem elektronicznej		Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania

regulacji prędkości przenośnika w zależności od zmian prędkości jazdy		
Aeratory do produkcji kompostu z obornika i masy organicznej	Obejmuje: Aeratory do produkcji kompostu (inna nazwa maszyn to przerzucarki kompostu).	Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
MASZYNY DO UPRAWY GLEBY, SIEWU		
Narzędzia i maszyny do głębokiej uprawy bezorkowej		Narzędzia i maszyny do głębokiej uprawy bezorkowej
Agregat do siewu bezpośredniego (bezorkowa uprawa gleby), w tym do siewu w mulcz		Agregaty uprawowo-siewne
Brony talerzowe do wymieszania obornika z glebą	Obejmuje: Podkategoria obejmuje ciężkie bronie talerzowe. W celu skutecznego mieszania z glebą i częściowego rozdrabniania (cięcia) obornika, zwłaszcza w dużych dawkach i/lub słomiastego, zalecane jest, zależnie od warunków, stosowanie bron o nacisku jednostkowym nawet powyżej 60 kg/talerz, z talerzami uzębionymi o większych średnicach (np. 560-660 i więcej mm) i pracującymi na głębokości 10-15 cm. Przykrycie obornika glebą jest skuteczną metodą ograniczenia emisji amoniaku. Zastosowanie do tego celu bron talerzowych jest mniej efektywne niż po zastosowaniu pługa, gdyż w przypadku bron talerzowych tylko 40-60% obornika zostaje przykryte glebą, w porównaniu z całkowitym jego przykryciem przez orkę. Wykonanie tego zabiegu po 4 godzinach od aplikacji obornika zmniejsza straty amoniaku, w porównaniu z rozrzutem powierzchniowym, o około 60% (zakres 30-90%), a po 24 godzinach o około 25% (zakres 0-45 %) po 24 godzinach.	Narzędzia i maszyny do uprawy poźniwej oraz uproszczonej, płytkiej uprawy bezorkowej
Wał posiewny	Obejmuje: Wały posiewne, np. Cambridge, mogą być stosowane również po siewie w celu dociśnięcia warstwy siewnej i zwiększenia podsiąkania wody.	Bierne narzędzia i maszyny do uprawy przedsiewnej
Chwastowniki, aeratory polowe i łąkowe		Chwastowniki, aeratory polowe i łąkowe
Siewniki do poplonu i trawy		Siewniki do poplonu i trawy
Pielniki do upraw międzyrzędowych, w tym z doglebowymi aplikatorami		Pielniki i obsypniki

nawozów, mikroelementó w lub biopreparatów		
Pielniki boczne do sadów		Pielniki i obsypniki
Pielniki termiczno- płomieniowe (termopielniki)		Pielniki i obsypniki
Urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników w uprawach roślin	Obejmuje: Przykładem tej grupy maszyn jest np. mechaniczno-pneumatyczne urządzenie zawieszane na ciągniku. Składa się z tunelowych sekcji roboczych, zawierających wentylator z silnikiem hydraulicznym i system nadmuchiwo-zasysający. W przedniej, dolnej części tunelu – z obu jego stron, znajdują się wyloty kanałów powietrznych. Wydostające się z tunelu powietrze wydmuchuje znajdujące się na liściach i łodygach szkodniki. Są one następnie zasysane i niszczone uderzeniami szybko obracającego się wirnika wentylatora.	Urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników w uprawach roślin
Maszyny do elektrycznego odchwaszczani a (pielenia) i desykacji upraw	Obejmuje: Jest to rozwiązanie stosowane do niechemicznego zwalczanie chwastów, z wykorzystaniem prądu elektrycznego. Urządzenie wytwarza wysokie napięcie (od 3000 do 7000 V), które przepływając przez rośliny powoduje uszkodzenie chlorofilu i błon komórkowych, co natychmiast blokuje przepływ wody, a w efekcie niszczy nadziemną część chwastów i powoduje obumieranie korzeni. Maszyna składa się z zawieszonego na TUZ ciągnika i napędzanego z WOM generatora oraz zawieszonego z przodu ciągnika aplikatora z rzędami elektrod. Podczas ruchu ciągnika elektrody dotykają rośliny, prąd płynie przez jej liście do korzeni, w wyniku czego powstaje wysoka temperatura i rozpad komórek roślinnych oraz chlorofilu.	Pielniki i obsypniki
Mulczery (rozdrabniacze polowe) przygotowujące mulcz ze słomy oraz poplonów [oraz z roślin uprawianych jako śródplony i międzyplon]	Obejmuje: Mulczery polowe (wirnikowe i bijakowe) oraz wały nożowe.	Rozdrabniacze bijakowe i wirnikowe (mulczery)
Rozdrabniacze łęczin		Maszyny do zbioru ziemniaków i buraków cukrowych
Maszyny do ściółkowania gleby w polowych uprawach ogrodniczych	Obejmuje: 1) Maszyny do ściółkowania zagonów folią i/lub włókninami, 2) Maszyny do ściółkowania zagonów folią i/lub włókninami z jednoczesnym rozkładaniem linii kroplujących, 3) Sadzarki do rozsady z jednoczesnym ściółkowaniem folią i/lub włókninami i rozkładaniem linii kroplujących, 4) Ścielarka słomy do truskawek.	Maszyny do formowania redlin i podwyższonych zagonów oraz okrywania i ściółkowania roślin
Stanowiska bioremediacyjn e do pozostałości		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i

środków ochrony roślin		bezpieczeństwa w gospodarstwie
Stanowiska do napełniania i mycia opryskiwaczy wyposażone w instalację do zbierania popłuczyn		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Stanowiska do oczyszczania wody z zanieczyszczeń chemicznych		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Stanowiska do dehydratacji płynnych pozostałości środków ochrony roślin		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Budowa sztucznych osłon zapobiegających znoszeniu cieczy opryskowej poza strefę opryskiwania		Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciwgradowe
Sprzęt do mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych	<p>Obejmuje: Myjki wysokociśnieniowe Wykorzystywane do czyszczenia korytarzy gnojowych, stołów paszowych, dojarni itp. w budynkach inwentarskich, a także maszyn i pojazdów rolniczych oraz utylizowanej folii rolniczej.</p> <p>Sprzęt do dezynfekcji Zamgławiacze termiczne, wytwornicy pary, odkurzacze parowe, pistolety pianowe, spryskiwacze, maty dezynfekcyjne, bramy (kurtyny) bioasekuracyjne itp. urządzenia wykorzystywane do dezynfekcji budynków inwentarskich, ich wyposażenia oraz pojazdów i maszyn rolniczych. Agregaty do bielenia pomieszczeń inwentarskich, dezynfekcji i dezynsekcji.</p>	Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Oczyszczalnie ścieków z mycia owoców i warzyw	<p>Obejmuje: Oczyszczalnie ścieków z mycia owoców i warzyw w gospodarstwie rolnym.</p> <p>Nie obejmuje: Oczyszczalni przydomowych do oczyszczania ścieków bytowych oraz oczyszczalni ścieków z małych ubojni i przetwórci przemysłu mięsnego.</p>	Oczyszczalnie ścieków pozostałe
URZĄDZENIA SŁUŻĄCE DO UPRAWY, PIELĘGNACJI I ZBIORU PASZ OBJĘTOŚCIOWYCH Z TRWAŁYCH UŻYTKÓW ZIELONYCH		
Pługi łąkowe	<p>Obejmuje: Pługi łąkowe są wyposażone w odkładnice półśrubowe/śrubowe o wydłużonym i wygiętym kształcie (często z zamontowanym na odkładnicy zgarniaczem) i krojem talerzowym przed korpusem płużnym. Są one</p>	Pługi i narzędzia do jednoczesnego doprawiania gleby podczas orki

	przystosowane do orki łąk, gdyż ich konstrukcja umożliwia odwracanie skiby darnią w dół.	
Gleboğrafzarki stosowane do uprawy trwałych użytków zielonych	Obejmuje: Gleboğrafzarki ciągnikowe stosowane do uprawy/renowacji użytków zielonych. Nie obejmuje: - gleboğrafzarek międzyrzędowych (pielników aktywnych) - gleboğrafzarek stanowiących osprzęt ciągników jednoosiowych	Aktywne maszyny uprawowe
Wały i włóki łąkowe		Bierne narzędzia i maszyny do uprawy przedsięwnej
Kosiarki	Nie obejmuje: Podkategoria nie obejmuje kosiarek wymienionych w kategoriach/ podkategoriach: - kosiarki trawnikowe - kosiarko-rozdrabniacze, kosiarki sadownicze, kosiarki pielęgnacyjne, kosiarki płozowe) - kosiarki pokosowe (pokosówki) - osprzęt do ciągników jednoosiowych – kosiarki	Kosiarki
Maszyny do obróbki skoszonej zielonki	Obejmuje: Druga grupa maszyn przeznaczonych do zbioru zielonek to agregowane z ciągnikami maszyny do obróbki skoszonej zielonki, a przykłady takich maszyn to: - przetrząsacze karuzelowe, - zgrabiarki (karuzelowe, grzebieniowe, podbieraczowo-taśmowe), - przetrząsaczo-zgrabiarki (karuzelowe, pasowe, kołowe), którymi zależnie od ustawienia można przetrząsać lub zgrabiać zielonkę.	Maszyny do obróbki skoszonej zielonki
Prasy zbierające zwijające wykorzystywane do zbioru z trwałych użytków zielonych,		Prasy zbierające i prasoowijarki
Prasy zbierające wielkogabarytowe wykorzystywane do zbioru z trwałych użytków zielonych		Prasy zbierające i prasoowijarki
Prasoowijarki do zbioru z trwałych użytków zielonych		Prasy zbierające i prasoowijarki
Owijarki wykorzystywane do zbioru z	Obejmuje: Owijarki bel sianokiszonki folią: stacjonarne, samozaładowcze, szeregowie	Prasy zbierające i prasoowijarki

trwałych użytków zielonych	Nie obejmuje: Podkategoria nie obejmuje owijarek do palet klasyfikowanych wśród maszyn i urządzeń do pakowania w kartony i torby oraz maszyn wytwarzających opakowania	
Prasy silosujące do zakiszania siana w rękawach foliowych	Obejmuje: Prasy silosujące przeznaczone do magazynowania zielonek z TUZ rękawach foliowych	Maszyny i urządzenia do przygotowania pasz dla zwierząt
Sieczkarnie ciągnikowe z zespołem podbierającym		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Adapter podbierający do sieczkarni samobieżnych		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Adapter – kosiarka do sieczkarni samobieżnych		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Przyczepy zbierające (samozaładowcze) do zbioru podsuszonych zielonek wyposażone w noże docinające		Przyczepy zbierające
Przyczepy zbierające z kosiarką bębnową (ścinacze zielonek)		Kosiarki
Platformy do bel (przyczepy platformowe) do zwózki bel siana i zielonek		Przyczepy uniwersalne i specjalistyczne
Przyczepy objętościowe do zwózki zielonek z trwałych użytków zielonych		Przyczepy uniwersalne i specjalistyczne
Maszyny i narzędzia do ugniatania oraz formowania zielonki w silosie lub na przymie	Obejmuje: - widły, spychacze i rozgarniacze do równomiernego rozgarnięcia zielonki przeznaczonej do zakiszenia, wyładowanej z przyczepy na przymie lub w silosie przejazdowym, - wały do zagęszczania zakiszanej zielonki.	Maszyny i urządzenia do przygotowania pasz dla zwierząt

Budowa/zakup i instalacja bram pastwiskowych stałych oraz elektryzatorów sieciowy lub akumulatorowych	Obejmuje: Systemy optymalizacji produkcji zwierzęcej w oparciu o regulację wypasu i poprawę dobrostanu wypasanych zwierząt obejmują (i/lub): a) elektryzatory sieciowe lub akumulatorowe; b) budowę/zakup i instalację bram pastwiskowych stałych. Te urządzenia są stosowane w chowie: bydła, owiec, kóz, koniowatych, jeleniowatych i alpaka.		Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciwgradowe
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Beczkowozy z poidłami do pojenia zwierząt w chowie pastwiskowym	Obejmuje: Beczkowozy z poidłami do pojenia zwierząt w chowie pastwiskowym stosowane są przede wszystkim w chowie bydła, a dodatkowo w chowie pastwiskowym owiec, kóz, koniowatych, jeleniowatych i alpaka. Poidła mogą też mieć zastosowanie w półintensywnym chowie drobiu, w którym osobniki korzystają z wybiegów. Nie stosuje się w chowie świń (w Polsce niepraktykowany system pastwiskowania świń) i zwierząt futerkowych.		Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
OZE			
Instalacje fotowoltaiczne zasilające urządzenia elektryczne i panele słoneczne w obiektach rolniczych		Pozostałe urządzenia nieprzemysłowe, instalacje fotowoltaiczne przetwarzające energię słoneczną w elektryczną (prąd stały)	
Zespoły prądotwórcze wiatrowe nie wymagające pozwolenia na budowę	Obejmuje: Zespoły prądotwórcze wiatrowe (małe elektrownie wiatrowe) nie wymagające pozwolenia na budowę	Zespoły prądotwórcze wiatrowe nie wymagające pozwolenia na budowę	
Mikrobiogazownie rolnicze	Obejmuje: Mikrobiogazownia rolnicza, tj. instalacja o: - łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 50 kW, przyłączona do sieci elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, albo - rocznej wydajności biogazu rolniczego do 200 tys. m3, przyłączona do	Biogazownie	

	sieci dystrybucyjnej operatora systemu gazowego.	
MASZYNY DO SADZENIA I ZBIORU ROŚLIN Z UPRAW ENERGETYCZNYCH		
Specjalistyczne sadzarki do wierzby i topoli		Sadzarki i inne maszyny do sadzenia
Kosiarki do wierzby (z piłą tarczową)		Kosiarki
Adaptacja sieczkarni samobieżnej do zbioru wierzby – przystawka (heder) do zbioru wierzby	Obejmuje: Przystawka (adapter sieczkarni samobieżnej) ścinająca pędy wierzby, wyposażona w dwie piły tarczowe.	Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Sieczkarnia ciągnikowa do zbioru wierzby na cele energetyczne		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Maszyny specjalne ścinające i wiążące lub przymujące do zbioru wierzby na cele energetyczne	Obejmuje: Ścinarka (kosiarka) ciągnikowa wierzby, z systemem załadunku ściętych pędów wierzby na platformę ładunkową. W zależności od rozwiązań zagęszczane na platformie pędy wierzby mogą być wiązane w pęczki lub nie, a następnie rozładowywane.	Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Rębaki do drewna z upraw energetycznych (wierzba, topola)		Sprzęt do mechanicznej pielęgnacji oraz likwidacji drzew i krzewów
Prasa z mechanizmem ścinającym do zbioru wierzby z upraw energetycznych	Obejmuje: Prasa może być wyposażona w: 1) piły tarczowe do ścinania w trakcie zbioru pędów wierzby krzewiastej 2) lub mechanizm ścinający w postaci wirnika młotkowego. Komora prasująca wyposażona jest w walce zagęszczające i przenośniki łańcuchowe rozdrobnionego materiału. Owijanie materiału odbywa się za pomocą siatki.	Prasy zbierające i prasoowijarki
Brykieciarki do wytwarzania brykietów ze słomy i innych materiałów roślinnych		Brykieciarki do wytwarzania brykietów ze słomy,
Rozdrabniacze do biomasy przeznaczonej do brykietowania		Rozdrabniacze do biomasy przeznaczonej na peletowanie czy brykietowanie,
Kotły grzewcze na biomasę	Obejmuje:	Kotły grzewcze na biomasę rolniczą na

rolniczą na potrzeby prowadzonej działalności w gospodarstwie rolniczym	Kotły grzewcze, piece na biomasę np. w postaci peletu czy brykietu, w tym np. ze: zrębek wierzby, zrębek drzew z czyszczeń wczesnych i późnych, upraw rolnych i leśnych, itp. Nie obejmuje: kotłów do spalania słomy	potrzeby prowadzonej działalności w gospodarstwie rolniczym
WODA		
Zamknięte naziemne zbiorniki do retencji wody		Naziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Podziemne zbiorniki do retencji wody		Podziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej	Obejmuje: Przykładowy zestaw do zagospodarowania wody deszczowej dla celów produkcyjnych (np. mycie maszyn i budynków gospodarczych, czyszczenie placów manewrowych itp.) składa się z: zamkniętego zbiornika (zwykle podziemnego, wykonanego z tworzyw sztucznych), filtrów na wpuście do zbiornika, układu syfonowego i przelewowego, studzienki rewizyjnej, pompy wodnej, układu sterowania oraz instalacji rurowych i ew. rozprowadzających zebraną wodę. Niezbędnym elementem instalacji jest system orywnowania dachu budynku. Nie obejmuje: Instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej dla celów bytowych.	Naziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Instalacje hydroponiczne i/lub ich elementy	Obejmuje: Przedmiotem inwestycji są produkcyjne (towarowe) instalacje hydroponiczne. Przykładowe elementy składowe instalacji, różne w zależności od poszczególnych rozwiązań systemu: - elementy konstrukcyjne/nośne instalacji – regały, rusztowania, stoły, - wanny, pojemniki, tace, pływaki, doniczki itp., - podłoża inertne, tj. wykazujące obojętność lub bierność chemiczną (np. keramzyt, wełna kamienna), - system nawodnień (zbiorniki, pompy, filtry, instalacje rurowe), - dozownik pożywek (nawozów) itp., - aparatura kontrolno-pomiarowa (pH, wilgotność, temperatura, CO2, EC itp.), - sterownik - kontrola systemu i zarządzanie uprawami, - system oświetleniowy, np. LED. Nie obejmuje: Urządzenia mikro skali do hydroponicznej uprawy roślin na potrzeby domowe.	Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
Maszyny i urządzenia do suchej separacji i czyszczenia warzyw	Obejmuje: Do tej podgrupy zaliczono maszyny wykorzystujące technikę suchej separacji zanieczyszczeń i oczyszczania surowca. W tej grupie wymienić należy przede wszystkim separatory ziemi wałkowe i bębnowe (zwane też w zależności od producenta lub specyficznych rozwiązań, odziemiaczami lub odsiewaczami) oraz czyszczarki szczotkowe.	Urządzenia do pozbiorowej obróbki ziemniaków, warzyw korzeniowych, jabłek i sadzonek uprawianych w szkółkach
Myjki warzyw, owoców i opakowań z recyrkulacyjnymi		Urządzenia do pozbiorowej obróbki ziemniaków, warzyw korzeniowych, jabłek i

m systemem obiegu i podczyszczania wody wraz z filtrami zanieczyszczeń		sadzonek uprawianych w szkółkach
System odzysku wody z mycia urządzeń udojowych		Maszyny, urządzenia i aparaty filtracyjne
Systemy/urządzenia do ponownego wykorzystania, filtrowania i uzdatniania wody		Maszyny, urządzenia i aparaty filtracyjne
ENERGIA, PALIWA		
Termomodernizacja budynków służących do produkcji rolnej		Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
Pojazdy i maszyny rolnicze z napędem elektrycznym (akumulatorowym)	Obejmuje: Pojazdy i maszyny rolnicze z napędem elektrycznym (akumulatorowym): ładowarki samojezdne, wózki podnośnikowe (widłowe), wózki transportowe, lekkie pojazdy użytkowe. W ramach tej inwestycji uwzględnia się także zakup ładowarek akumulatorów (prostowników).	Ładowarki i wózki widłowe z osprzętem
Pojazdy i maszyny rolnicze z instalacją wodorową	Obejmuje: Podgrupa obejmuje ciągniki rolnicze (i inne pojazdy rolnicze), których głównym lub pomocniczym źródłem zasilania jest wodór. Są to w większości ciągniki prototypowe, np.: - z wodorowymi ogniwami paliwowymi wytwarzającymi energię elektryczną do napędu silnika ciągnika, w których wodór jest dostarczany z instalacji zewnętrznej i przechowywany w zbiornikach ciśnieniowych pojazdu, - ze współspalaniem wodoru z olejem napędowym (udział wodoru w mieszance z olejem napędowym wynosi od 30 do 60%), - z wodorem jako paliwem, które podlega spalaniu w komorze silnika.	Ciągniki rolnicze
Magazynowanie energii w gospodarstwie	Obejmuje: 1. Najczęściej stosowanym w praktyce rolniczej sposobem magazynowania energii są akumulatory elektryczne, w tym np. akumulatory: kwasowo-olowiowe, zasadowe, litowo-jonowe. 2. Ponadto powszechnym sposobem magazynowania energii są magazyny ciepła, tj. urządzenia/instalacje umożliwiające magazynowanie energii w postaci gorącej wody w zaizolowanym zbiorniku akumulacyjnym. Typowym przykładem magazynu ciepła jest zbiornik akumulacyjny/buforowy do c.w.u., którym można łączyć z różnymi źródłami ciepła (np. kocioł na paliwo stałe, pompa ciepła, kolektory słoneczne), z każdą instalacją grzewczą c.o. i c.w.u. Bufor ciepła akumuluje energię, stabilizuje temperaturę pomiędzy źródłem ciepła a odbiorcami ciepła. Magazyny ciepła mogą być np. wykorzystywane do akumulacji energii	Ogniwa i baterie galwaniczne oraz akumulatory elektryczne

	<p>elektrycznej z instalacji fotowoltaicznych. Wówczas energia elektryczna z paneli zasila pompę ciepła lub grzałkę z zasobnikiem ciepłej wody użytkowej.</p> <p>3. Ponadto innym przykładowym rozwiązaniem „magazynowania energii” jest wykorzystanie nadmiarowej energii elektrycznej, wyprodukowanej za pomocą odnawialnych źródeł energii, do produkcji wodoru. System magazynowania energii składa się z takich elementów jak elektrolizer, system sprężania powstającego wodoru oraz zbiorniki ciśnieniowe wodoru.</p>	
Suszenie ziarna i innych produktów rolnych zasilane paliwami gazowymi (LPG, gaz ziemny, biogaz/biometan)		Suszenie
Suszenie ziarna i innych produktów rolnych z systemem recyrkulacji i/lub rekuperacji na gaz lub lekki olej opałowy		Suszenie
Energooszczędne zestawy oświetleniowe do budynków inwentarskich		Energooszczędne zestawy oświetleniowe do budynków inwentarskich
INNE		
Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zadrzewień i zakrzewień śródpolnych	<p><u>Obejmuje:</u> Podgrupa obejmuje: pilarki ręczne i podkrzesywarki na wysięgniku, rębaki do rozdrabniania gałęzi.</p>	Sprzęt do mechanicznej pielęgnacji oraz likwidacji drzew i krzewów
Sadownicze rozdrabniacze gałęzi	<p><u>Obejmuje:</u> Sadownicze kosiarko-rozdrabniacze gałęzi jedno- i dwuwirnikowe oraz sadownicze rozdrabniacze gałęzi bijakowe</p>	Rozdrabniacze bijakowe i wirnikowe (mulczery)
Systemy bakterio i wirusobójcze	<p><u>Obejmuje:</u> Przykładowe rodzaje inwestycji: bakteriobójcze lampy UV, ozonatory lub urządzenia typu PlasmaGuard PRO™</p>	Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Maszyny i urządzenia dla pszczelarstwa	<p><u>Obejmuje:</u> Przykłady urządzeń do przetwarzania produktów pszczelich to: - miodarki (wirówki) do pozyskiwania miodu z ramek pszczelich, - urządzenia do kremowania miodu (kremownice),</p>	Pozostałe maszyny, urządzenia i aparaty ogólnego zastosowania w przemyśle rolnym i spożywczym, urządzenia

	<ul style="list-style-type: none"> - spirale i komory dekrystalizacyjne, - stoły i wanienki do odsklepania, - urządzenia do dozowania miodu w słoiki, - topiarki do wosku, - urządzenia do pozyskiwania pyłku pszczelego (praski, stoły wibracyjne) - suszarki i wialnie do pyłku pszczelego. 	do przetwarzania produktów pszczelich
Systemy siatek przeciw gradowych		Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciw gradowe

II. Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych

1. Katalog dotyczy I.10.6.2 oraz I.10.7.2.
2. Wykaz przykładowych rodzajów inwestycji związanych z ochroną środowiska realizujących cele środowiskowo-klimatyczne PS WPR oraz inwestycji realizujących cele Strategii „Od pola do stołu” w ramach inwestycji przetwórstwo:
 - 1) obiekty gromadzenia odpadów stałych;
 - 2) obiekty gromadzenia i zagospodarowania odpadów stałych oraz urządzenia do ich wtórnego wykorzystania;
 - 3) zbiorniki na ścieki przemysłowe;
 - 4) zbiornikowe systemy bioremediacji (neutralizacji) odpadów i ścieków;
 - 5) oczyszczalnie i podczyszczalnie ścieków na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego;
 - 6) maszyny i urządzenia do przetwarzania odpadów i produktów ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego;
 - 7) urządzenia i instalacje umożliwiające wtórne wykorzystywanie opakowań oraz ich recykling;
 - 8) piece na biomasę na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego;
 - 9) instalacje paneli słonecznych, ogniw fotowoltaicznych; instalacje solarne, banki energii do produkcji energii na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;

- 10) małe elektrownie wiatrowe do produkcji energii na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
- 11) biogazownie i inne instalacje do produkcji biogazu na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
- 12) wymiana pieca węglowego na piec gazowy na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
- 13) termomodernizacja budynków gospodarczych;
- 14) urządzenia i instalacje zmniejszające wykorzystanie plastiku;
- 15) systemy odzysku ciepła lub pompy ciepła;
- 16) systemy odzysku wody i ponownego wykorzystania w procesach produkcyjnych;
- 17) wymiana eternitowych pokryć dachowych budynków produkcyjnych i magazynowych;
- 18) zakup i instalacja nowych lub modernizacja już funkcjonujących systemów chłodniczych - na charakteryzujące się zmniejszonym lub neutralnym oddziaływaniem na środowisko, w tym opartych na układach inwerterowych;
- 19) magazyny i przechowalnie chłodnicze na potrzeby wytwarzanych lub wprowadzanych do obrotu produktów;
- 20) maszyny, urządzenia i instalacje wydłużające trwałość żywności w celu zapobiegania jej marnowaniu;
- 21) wdrożenie w przetwórstwie rolno-spożywczym innowacyjnych i zrównoważonych opakowań z wykorzystaniem materiałów przyjaznych dla środowiska nadających się do ponownego wykorzystania;
- 22) przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin;
- 23) stosowanie zrównoważonych metod przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego;
- 24) przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin;
- 25) działania mające na celu ograniczanie strat i marnowania żywności;

26) wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, uczestnictwo w systemach jakości żywności – z wyłączeniem produktów rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego.